

JOK-BLADET

3- 2001 *JOK 40 år*

Text/innehåll (där ej annat anges)
Olle Bernard (2001.12.01)
E-mail: o.bernard@telia.com
Distribution: Göran Lettstrand
Hemsida: home.swipnet.se/jok

JÄRFÄLLA KOMMUNS MILJÖSTIPENDIUM TILL JÄRVAFÄLTETS ORNITOLOGISKA KLUBB

I samband med höstens sista innekväll (6/11) kungjordes att JOK tilldelats **Järfälla kommuns MILJÖSTIPENDIUM** för år 2001.

Ett överraskande och naturligtvis mycket glädjande besked och framför allt en trevlig och tydlig markering på Järfälla kommuns uppskattning av JOK:s engagemang på Järvafältet.

Järfälla kommuns motivering: "Järvafältets Ornitologiska Klubb verkar på ett mycket aktivt sätt för fågellivets bästa. Ingående kunskaper om ornitologiskt värdefulla områden och platser i Järfälla kommun ger möjlighet för medlemmarna att slå vakt om dessa i olika sammanhang. Föreningen samverkar på ett mycket föredömligt sätt med Järfälla kommun samt arrangerar guidade turer på Järvafältet för allmänheten".

Miljöstipendiet - ett diplom och 18 450 kr - utdelades den 26/11 i samband med Järfälla kommunalfullmäktiges årsavslutning.

JOK representerades av Stig Holmstedt, Olle Bernard och Clas Cronlund.

Den verksamhet och de aktiviteter som JOK numera bedriver på Järvafältet har åter premierats. Detta har möjliggjorts av ett ständigt ökande medlemsantal i JOK och därmed ökat intresse för fåglarna på Järvafältet. Utan medlemmarnas insatser, vilket sker i en mängd olika former, skulle JOK aldrig bli aktuellt för ett miljöstipendium. Att så många nya medlemmar anslutit sig till JOK under den senaste tioårsperioden är givetvis mycket glädjande. Ökningen kan väl förhoppningsvis tolkas som ett bevis på att JOK nått ut med sitt allra viktigaste meddelande; att **det finns en intressant fågelfauna att studera och värna om på Järvafältet**. Detta trots områdets utsatta läge med närheten till bostadsområden och arbetsplatser.

En stor förtjänst, till att situationen för närvarande upplevs relativt positiv för områdets fågelfauna, skall definitivt tillskrivas Järfälla och Sollentuna kommun. De båda kommunerna skapade för det första Järvafältets naturreservat och senare, under 1990-talet, genomförde man en mängd olika insatser för att förbättra och återskapa lämpliga biotoper för områdets fågelfauna.

Ett stort **GRATTIS** till alla **JOK-are** som på olika sätt medverkat till att JOK åter tilldelats ett miljöpris. En verkligt trevlig present, vilken tillfaller klubben, som final på ett jubileumsår.

Medlemmarnas insatser på Järvafältet, som är helt avgörande för att JOK skall kunna fortsätta att värna och informera om Järvafältets fågelfauna, utgörs bl.a. av fågelobservationer, naturvårdsarbeten och underlag till den information som presenterats på bl.a. anslagstavlor, i JOK-blad och på JOK:s hemsida o.s.v.

För att JOK skulle bli aktuellt för ett kommunalt miljöstipendium, bidrog alldeles säkert också det uppträdande som föreningens medlemmar visar gentemot övriga reservatsbesökare på Järva. En bedömning, som naturligtvis kan anses vara en aning "färgad", är att JOK-aren på "fältet" är generös då det gäller att berätta/informera om fåglar i allmänhet och på Järvafältet i synnerhet. Ett sådant uppträdande medför ofta ökat intresse för fåglar och kan vara tillräckligt inspirerande för att någon skaffar sig en ny trevlig hobby - ornitologi.

År 1997 tilldelades JOK Sollentunas Miljöstipendium

KALLELSE TILL JOK:s ÅRSMÖTE

Härmed kallas till Järvafältets Ornitologiska Klubbs årsmöte år 2002.

Tid: 2002-02-05, kl. 19.00

Lokal: Väsby gård (Naturskolan)

Efter avslutade årsmötesförhandlingar kommer **Mikael Hake** att berätta och visar bilder under rubriken "Fiskgjusens år".

(Tips: Detta kommer att bli ett verkligt kanonföredrag.)

MEDLEMSAVGIFT ÅR 2002

Med detta utskick bifogas inbetalningskort gällande för medlemsavgift för 2002.
(OBS! Fortfarande bara 50 kr).

Vi hoppas naturligtvis att Du även i fortsättningen vill vara medlem i JOK och då är vår önskan att Du betalar in medlemsavgiften så snart som möjligt, eftersom detta avsevärt underlättar arbetet för vår kassör. Han befrias i så fall från det trista arbetet med att hålla ordning på påminnelse-lappar osv.

OBS!

Det lilla inbetalningskortet har tyvärr ofta visat sig ha en unik förmåga att försvinna bland övriga papper i utskicket.

Har Du "sumpat" det bifogade inbetalningskortet, går det precis lika bra att betala in medlemsavgiften (50 kr) med en vanlig postanvisning på postgironummer 580 132-9.

E-MAIL-ADRESSER

Vi planerar att komplettera JOK:s matrikel med E-mailadresser, något som vi tror kan vara till stor nytta för att t.ex. få ut snabb information i samband med exkursioner, möten osv.

Vi ber därför att Du, som har en E-mailadress, skickar/mailar denna till JOK:s matrikelansvarige Göran Lettstrand.

Görans E-mailadress: goran.lettstrand@telia.com

ÄNNU FLER NYA MEDLEMMAR HÄLSAS VARMT VÄLKOMNA TILL JOK

Ola Erlandsson, Järfälla

Jan Fristad, Upplands-Väsby

Bernt Hansson, Kista

Lena och Tony Johansson, Järfälla

Stefan Kyrklund, Järfälla

Nils Linderoth, Järfälla

Kjell Sahlberg, Vällingby

Gigi Sahlstrand, Solna

Magnus Sälgo, Kista

**JOK:s medlemsantal har fördubblats sedan 1997
och i slutet av år 2001 har klubben 315 medlemmar.**

GRÅSPETT – NY ART PÅ JÄRVAFÄLTET

Den 18/11 observerades ännu en ny fågelart på Järvafältet, för då upptäcktes en gråspett av **Maud och Bengt Salomonsson**.

Fågeln, en hona, sågs under flera minuter vid Håga båtsmanstorp/Håga ruta, en rastplats belägen på östra sidan av Säbysjön.

Från upptäcksplatsen flög gråspetten in i skogen i riktning mot Sparvuggleberget och Älgkärret. Under eftermiddagen eftersöktes naturligtvis gråspetten, men tyvärr utan framgång.

Gråspettar häckar så långt söderut som i Nedre Dalälvsområdet, Värmland och Dalarna. Arten uppträder mycket sällsynt söder om dessa områden.

De observationer, som görs utanför häckningsområdena, sker ofta vintertid vid talgutfordringar.

På Järvafältet har vi länge väntat på den första observationen av gråspett och nu har det alltså äntligen hänt. Lite synd är det naturligtvis att inte fler JOK-are fick glädje av att se denna fågel.

STORT GRATTIS till Maud och Bengt
som hade glädjen av att få upptäcka
Järvafältets allra första gråspett.

I och med observationen av gråspett har alla, i Sverige numera förekommande hackspettar, observerats på norra delen av Järvafältet.

Den vitryggiga hackspetten, landets mest sällsynta spett, har observerats vid ett tillfälle – Rocksta den 7/11 -1952.

Mellanspett har aldrig observerats på Järvafältet.

Med fyndet av gråspett, som hittills är årets enda nya art på **Järvafältet**, har **248** arter observerats på Järvafältet.

På **Norra Järvafältet** har **240** arter observerats.

Observationen av gråspetten vid Säbysjön rapporteras till Stockholms RRK.

I Stockholms rapportområde gjordes 3 fynd av gråspett under år 2000 och t.o.m. år 2000 har totalt 14 fynd av arten gjorts i detta rapportområde.

PS. Kolla efter gråspett vid talgutsättningarna vid Väsby gård samt vid fågelmatningen söder om Säbysjön.

Vi har också satt upp talg nära Håga ruta*. Talgen finns upphängd ca 30 meters om Håga ruta mellan grusvägen och Säbysjön.

*Upptäcksplaten för Järvas första gråspett.

200 ARTER EFTER MILLENIUMSKIFTET

Den lilla utmaning, som utlystes i föregående JOK-blad, om att JOK innan årets slut skulle ha observerat 200 arter på norra Järvafältet efter millennieskiftet, har vi i och med upptäckten av gråspetten lyckats klara av. Och ändå återstår, när detta skrivs, fortfarande en månad kvar av år 2001.

Under år 2000 observerades 192 arter och under år 2001 har vi kompletterat med följande åtta arter:

Gråhakedopping, Gravand, Småskrake, Myrspov, Gråspett, Svart rödstjärt, Trastsångare och Bändelkorsnäbb.

Efter millennieskiftet, dvs under 2 år, har vi således observerat **totalt 200 arter** på norra delen av Järvafältet.

NYTT ÅR – NYA ÅRSKRYSS

Vid årsskiftet är det många av oss som startar om med nya årslistor. Detta gäller väl kanske allra oftast en Sverigelista, men ett flertal JOK-are kör också som alltid med en Norra Järvalista.

Det område som då är aktuellt att räkna arter i, begränsas av E18 från Hjulstakorset i riktning västerut till Stäkets trafikplats. Därefter utgörs gränsen av Stäket-Rotebroleden fram till E4. Sedan E4 söderut till Sollentunaavfarten. Områdets östra gräns sträcker sig från E4 utmed Hanstavägen fram till Hjulstakorset.

Första etappmål i jakten på Norra Järvakryss är att ta hem **"LILLA BERGSPRISET"**, vilket tillfaller den som först observerat **50 arter** i området.

Nästa etapp blir givetvis **"STORA BERGSPRISET"**, vilket innebär att kommande vår vara först med att få ihop **100 Järvaarter**.

PS. Det ryktas att **"Matte" Weiland** går omkring och tror att han har skaffat sig en livstidsprenumerering på ovan nämnda titlar. Så otroligt enfaldigt illa kan det väl ändå inte vara.

Upp till kamp kamrater!

KAMPEN OM ETT NATURRESERVAT VID IGELBÄCKEN

I början av oktober -01 skickade Naturskyddsföreningen i Stockholms län ut detta meddelande:

"Stockholm stad blockerar naturreservat på Järvafältet?

Naturskyddsföreningen begär att landshövdingen ingriper

- Uppgifterna om att Stockholms stad tänker blockera planerna på ett heltäckande naturreservat för Järvafältet är mycket oroande. Vi utgår från att den politiska ledningen i stadshuset har tillräckligt mycket förnuft för att inse att Järvafältets resurser bäst tas tillvara om hela området ges ett grundläggande skydd som naturreservat. Ett reservat enbart närmast Igelbäcken blir ett låtsas-reservat, en meningslös symbolhandling.

- Att avvisa naturreservatsplanerna vore inte bara negativt för natur- och friluftsvärderna utan även för möjligheterna att stärka attraktionskraften hos Kista och de övriga områdena runt fältet. Det vore ett praktfullt självmål av en stadshusledning som säger sig vilja gynna företagande.

Det säger Magnus Nilsson, ordförande i Naturskyddsföreningen, som i ett brev till landshövding Ulf Adelsohn ber länsstyrelsen ingripa och skydda Järvafältet i form av ett s k interimistiskt naturreservat.

- Ulf Adelsohn har sedan i fjol ett direkt uppdrag från miljöministern att ingripa om de berörda kommunerna inte lyckas ta vara på Järvafältets kvaliteter. Det är dags för Adelsohn att ingripa och göra hela Järvafältet till ett s k interimistiskt naturreservat!

Bakgrunden till Naturskyddsföreningens kritik är att samtliga övriga tre direkt berörda kommuner, Järfälla, Sundbyberg och Solna har förklarat att de vill skydda sina respektive delar av Igelbäckens dalgång som naturreservat.

Avsikten är att samordna reservatsbildningarna, men både Solnas och Sundbybergs kommunledningar har förklarat att om det inte går att skapa ett gemensamt reservat kommer man att agera på egen hand.

- Att ge hela dalgången skydd som naturreservat är ett första viktigt steg i arbetet på att utveckla områdets kvaliteter. Ett reservat står inte i konflikt med planerna på t ex en plats för kistbegravningar eller med upplevelsecentrat Inspiratorium vid Eggeby utan stärker tvärtom trovärdigheten bakom dessa projekt. Naturreservatet ger en garanti för att de nya anläggningarna inte expanderar på ett sätt som hotar fältets kvaliteter för naturvård och friluftsliv.

- Poängen med ett naturreservat är att man juridiskt reglerar markanvändningen och sätter stopp för den "små stegens tyranni" som förstört så många andra värdefulla områden.

- Om Stockholm satsar på ett låtsas-reservat nära Igelbäcken vore det naturligtvis mycket fräckt och provocativt.

BRA ÅR FÖR GRÖNLINGEN - Text: Henrik C Andersson, Länsfiskekonsulent

Fjölårets (=år 2000) myckna regnande och årets reglering* av Säbysjön har inneburit att flödena i bäcken varit gynnsamma under de senaste åren.

Detta visade sig i mycket riklig förekomst av ettåriga och årsungar av grönlung.

I förhållande till elfisket 1999 var det betydligt fler grönlungar på de lokaler som undersöktes.

Hotbilden mot fisken i vattendraget kvarstår

emellertid, då grönlungens förekomst, sett till hela vattendragets sträckning, fortfarande är sparsam.

*Red. kommentar: JOK ansvarar för regleringen av dämnet och det känns mycket positivt att vi har kunnat medverka till att skapa ett bra resultat för såväl fågelfaunan vid Säbysjön, som för grönlungen och förhoppningsvis även annan vattenfauna i Igelbäcken nedströms dämnet i 30-meters.

IGELBÄCKENS DÄMME

Under hösten genomfördes reparation och förstärkning av dämnet. Detta för att förhoppningsvis eliminera det läckage som funnits vid dämnet under de senaste två åren.

Förstärkningen utfördes genom att slå ned stålspont och fylla upp med tätande lera.

På grund av dessa arbeten kunde inte dämnet nyttjas i maximal omfattning denna höst. Trots detta lyckades vi, tack vare stor nederbörd, ändå dämna upp Säbysjön till en högre nivå än vad vi någonsin nått under en höstdämning.

Hösten högsta nivå blev +18,05, vilket överträffar såväl årets som fjölårets vårdämning med 7 cm.

Tidigare högsta höstnivå var +17,84 (nov. 2000)

Den stora mängden höstvattnet medför att vi förhoppningsvis kan hålla strömmande och syrerikt friskt vatten i bäcken hela vintern, vilket bör gynna strömstarar och bäckens vattenfauna.

Reparationen har klarat höstens höga vattennivåer, men det är ju inte förrän till våren, med en rejäl vårfloed, som vi verkligen får se vad det nyreparerade dämnet går för.

NATURVÅRDSARBETE PÅ SÄBY STRANDÄNG/30-METERS

För att skapa så goda förutsättningar som möjligt till att bl.a. behålla Säbysjöns stora skrattmåskoloni, planerar JOK att liksom i fjol utföra en arbetsinsats vid Säby strandäng.

JOK:s arbete tenderar tyvärr att bli alltmer avgörande för att vi skall få behålla en intressant fågelfauna vid södra delen av Säbysjön, eftersom det tyvärr upplevs som om Järfälla kommun tvingas minska på den personalstyrka som har till uppgift att arbeta med skötsel av naturreservatet. Det finns därmed mycket stor risk att kommunen aldrig kan genomföra t.ex. vass- och buskröjning för fågelfaunan vid bl.a. Säbysjön i den omfattning som vi önskar.

Det viktiga naturvårdsarbete som vi hoppas kunna utföra är slyröjning på framför allt öarna utanför strandängen. Här brukar det varje sommar växa upp en del vass, kaveldun och diverse andra örter samt även en del små buskar. Eftersom delar, av det område som vi brukar röja vid Säby strandäng, bearbetades med maskiner i augusti, finns en förhoppning om att vi i år även orkar med att utföra en del arbete i de norra delarna av 30-meterskärret, dvs vass- och buskröjning på öarna och framför 30-meterstornet.

Motsvarande insatser genomfördes under 1999, 2000 och 2001. Vid vart och ett av dessa tillfällen ställde 30-35 JOK-are upp. Lika glädjande och imponerande har det vid varje tillfälle att få uppleva medlemmarnas positiva inställning till denna naturvårdsinsats.

Tofsvipa, en av de arter som uppskattar en slagen och betad Säby strandäng.

JOK:s insats uppmärksammas mycket positivt av Järfälla kommun och utgör säkert ett bidrag till kommunens fortsatta intresse av att restaurera och underhålla Säby strandäng.

Resultatet av vårt arbete har visat sig genom att Säby strandäng numera bl.a. har en av Svealands största skrattmåskolonier.

Förhoppningsvis kan vi liksom tidigare få låna några liar och en del häcksaxar av Järfälla och Sollentuna kommun, men det är värdefullt om Du som har möjlighet tar med dig verktyg som är lämpliga för röjningen.

För att arbetet ute på öarna skall kunna utföras, erfordras naturligtvis att isförhållandena är sådana, så att vi utan några risker för ofrivilliga bad kan genomföra det värdefulla naturvårdsarbetet.

Väl mött vid Säby strandäng
lördagen den 9/2.
Arbetena startar kl. 9.00 och
beräknas pågå till ca kl 14.00.

PS 1. Det är värdefullt att även Du, som endast har möjlighet att närvara under en kortare tid, söker dig till strandängen. Vi behöver definitivt avbytare vid verktygen. Att vila är skönt.

PS 2. JOK bjuder på korv.

Frågor angående vassröjningen bör ställas till Olle Bernard (580 37 257) eller Lars Frankenberg (754 64 28).

SKRATTMÅS RIKSINVENTERINGSART ÅR 2002

UPPVAKTNING AV TROTJÄNARE

Vid höstens sista innekväll delade Sollentuna kommun, genom Rikard Dahlén, ut gåvor till några av trotjänarna på Järvafältet.

De som överraskades med denna uppskattning för sina mångåriga aktiviteter och verksamhet i Järvafältets naturreservatet var Bengt Sundberg, Mats Weiland och Olle Bernard.

Gåvan utgjordes av den fantastiska boken "Svensk fågelatlas". I denna presenteras för första gången de svenska häckfåglarnas utbredning i detalj.

Atlasen utgör ett resultat av över tusen ornitologers inventeringsarbete, och hur många timmar som alla dessa tillbringat ute i fält, är det nog ingen idé att ens försöka gissa. Men många är det, och ett imponerande resultat blev det.

VÄSBY SJÖÄNG

På den plats där Väsby sjöäng är belägen har det under minst 200 år, förmodligen under ännu längre tid, funnits en slåtteräng. Under 1900-talet dikades ängen ut och slåttern ersattes med bete. Så småningom minskade behovet av betesängar och ängen vid Väsby gård tilläts växa igen. För att rädda ängsväxterna och återskapa goda förutsättningar för ett intressant fågelliv startades restaureringar hösten 1992. Sly och buskar röjdes bort och en reglerbar damm byggdes vid utloppet. Dessutom "anställdes" en grupp med betande naturvårdare av rasen Highland cattle. Under 1994 kompletterades restaureringen av sjöängen genom att man skapade fler och större klarvattenytor och öar.

Fågelfaunan svarade snabbt på restaureringen och en mängd våtmarksarter har under åren observerats vid Väsby sjöäng.

Under våren, då sjöängen översvämmas rejält, rastar ett stort antal änder här. Bland dessa finns skedand, bläsand, brunand, kricka och ärta. Bläsand har häckat t.o.m. här. Dessutom har smådopping försökt häcka här vid minst två tillfällen. Rörhöna har vid flera tillfällen också häckat på lokalen.

En stor mängd vadare rastar här under framför allt vårflyttningen. Tofsvipa, enkelbeckasin och skogssnäppa häckar här och under de första åren häckade även mindre strandpipare vid sjöängen. Den sydliga rasen av gulärta, som är extra skydds-värd, har också häckat här vid flera tillfällen.

Att Väsby sjöäng har potential för ett intressant fågelliv råder det ingen som helst tvekan om.

JÄRFÄLLA KOMMUNS PLANERADE NATURVÅRDSARBETEN

Vid planering av naturvårdsarbeten är tillgång på personal ofta avgörande för insatsernas omfattning. Eftersom Järfälla kommun har ovanligt mycket ytor naturreservat att underhålla, både Järvafältet och Mälarremsan utgör ju naturreservat, tvingas man tyvärr till prioriteringar.

För närvarande tvingas man prioritera arbetet med att förbättra/bygga nya/ staket för de kor som betar på Järvafältet.

Staketen har på flera platser varit i dåligt skick, vilket medfört att korna alltför ofta rymt och t.o.m. hamnat ute på E18. Så kan man definitivt inte ha det och kor (= naturvårdsarbetare) måste vi ha god tillgång på i reservatet.

Kommunen försöker dessutom att göra de flesta vägar på Järva "kofria", vilket kräver mycket staketbyggnad. "Krav" på kofria vägar har tillkommit pga av en olycka med personskada samt ytterligare några anmälda incidenter.

Den enda begränsning är väl egentligen sjöängens storlek. Många arter bland t.ex. vadare önskar gärna större ytor för att rasta och häcka.

Under de allra senaste åren har tyvärr fågellivet, under framför allt häckningstid, minskat vid Väsby sjöäng. Vad som orsakat detta är inte alldeles lätt att peka på.

En orsak kan vara att det växer för mycket och för högt gräs på sjöängen, något som inte uppskattas av t.ex. flera vadararter och gulärlor. Gräset, som tycks täcka allt större delar av sjöängen, verkar tyvärr inte gillas av korna.

Andra orsaker kan vara spelet med sjöängens vattennivåer, predatorer i form av räv, mink och duvhök.

Sollentuna kommun har under vintern skapat bättre förutsättningar för ett ökat betestryck vid sjöängen genom att bygga en s.k. koövergång/"landtunga". Målsättningen är att underlätta för korna att komma åt att beta i området. Mer avbetade gräsytor gynnar definitivt t.ex. vadare. Dämnet med intilliggande jordvallar har dessutom förstärkts, så att man till våren kan höja vattennivån i sjöängen med ytterligare ca 1 dm.

JOK hoppas givetvis på att ytterligare förbättringar för sjöängens fågelfauna kan genomföras under innevarande vinter, så att vi nästa år får tillbaka ett spännande fågelliv vid den vackra sjöängen. Våra förhoppningar är som vanligt stora, men vägar väl ännu inte sträcka sig långt som till att storkboet redan nästa år skall bli bebott av andra än gräsand och sädesärta. Storsten tvingas vi nog få vänta på ytterligare något år.

När staketbygget är klart skall enligt kommunens planering gallring och röjning ske på den östra sidan av Igelbacken. Man börjar då norrifrån med att gallra på den lilla höjd som finns söder om Sjögårdet (SV Älgkärrstippen). Målsättningen är gynna hassel och ek. Gamla aspar skall sparas.

Söder om den ovan beskrivna gallringen finns ett område med tät björksskog, som man förhoppningsvis hinner avlägsna. Målsättningen är att utöka våtmarken i enlighet med skötselplanen för området.

I planeringen ingår också att man skall försöka hinna med att röja av sly på öarna utanför Säby gård och i 30-meterskärret.

Omfattningen av planerade insatser i våtmarkerna är som alltid beroende på framkomlighet, dvs att det finns is och tjäle/frusna markytor.

BARKARBY FLYGFÄLT

Barkarby flygfält kommer väl förr eller senare att läggas ned för att lämna plats åt bostäder, arbetsplatser m.m.

Tills vidare är flygaktiviteten stor på flygfältet, något som väl ingen som besöker Järvafältets naturreservat kan undgå att märka.

Flygfält, tillgängliga för det s.k. allmänflyget, utgör för närvarande en stor bristvara i Stockholmsområdet. Efter årsskiftet finns sannolikt endast två flygfält kvar av denna typ kvar, Bromma och Barkarby, eftersom flygfältet i Tullinge kommer att stängas.

På Tullinge finns idag 30 flygplan och 450 medlemmar stationerade, vilka efter årsskiftet tycks bli "hemlösa". Risken finns därför att några av dessa flyttar sin verksamhet till Barkarby flygfält, vilket i så fall innebär en ökad flygaktivitet med tillhörande buller över Järvafältet.

En tröst mitt i allt detta oljud är ju, att så länge flyget får finnas kvar på Barkarby, kommer ingen bebyggelse i någon större omfattning att kunna utföras på flygfältet.

Den dag flygfältet ersatts med ca 5 000 bostäder och 7 000 arbetsplatser (enligt Järfälla kommuns förslag), undrar åtminstone undertecknad - hur mycket av naturvärdena i det närliggande naturreservatet kommer att överleva det tryck, som den nya bebyggelsen för med sig.

Helst önskar vi att vare sig flyg med störande ljud eller en omfattande utbyggnad av flygfältet skall drabba naturreservatet, men tyvärr tvingas vi nog alltid få leva med ett av dessa alternativ och i dagsläget är nog det bullrande flyget att föredra. Till flygets förtjänster är att områdets fågelfauna inte påverkas nämnvärt av det för oss människor störande bullret och med flygfältet aktivt får vi dessutom behålla de stora öppna ytorna som flera arter fåglar kräver vid häckning, födosök/jakt samt för rastning/vila under sträcktid.

I det remissvar, angående förslag till utbyggnad av Barkarby flygfält, som JOK redovisade för Järfälla kommun i november 1998, ansåg vi att Barkarbyfältet skulle lämnas obebyggt, för att i stället utvecklas för friluftsliv och rekreation.

JOK framförde i remissvaret att fältets stora öppna ytor representerar en biotop som blir alltmer sällsynt i våra trakter. JOK poängterade att dessa ytor är viktiga för flera fågelarter på Järvafältet och att väsentliga delar av fågelfaunan kan gå förlorad i samband med den föreslagna exploateringen.

Några av de arter som hotas är nationellt hänsynskrävande, andra anses vara regionalt skyddsvärda.

Förhoppningsvis kommer starten av den hotande utbyggnaden att dröja många år och någon tidsplan har ännu inte redovisats av Järfälla kommun.

JOK:s FÅGELMATNING VID SÄBYSJÖN

Det har numera blivit något av en tradition att JOK skall hålla igång en fågelmatning söder om Säbysjön och det kommer vi att försöka göra även denna vinter. Vi har under åren kunnat konstatera att vår fågelmatning inte bara varit till nytta för småfågellarna utan också till glädje för flanerande reservatsbesökare, som gärna stannar till för att kika på fåglarnas aktiviteter.

Utfodringsplatsen är densamma som tidigare, dvs alldeles väster om stigen in till Säbysjöns fågeltorn.

Vår gamla fröautomat, tillverkad av Torbjörn Franc, har tjänat ut och därför ersatts med en ny sådan, som tillverkats av Bertil och Dan Grönå samt bekostats av SNF.

FÅGELMATNINGAR VID VÄSBY GÅRD

Vid Naturskolan, Väsby gård, matas som vanligt småfågellarna i Sollentuna kommuns regi.

I år har man dessutom utökat med ytterligare en matningsautomat, som satts upp några hundra meter norr om Väsby gård.

Fröautomaten är bekostad av SNF och tillverkad och uppsatt av Bertil och Dan Grönå samt Bengt Sundberg.

JOK avsätter ca 500 kr ur klubbkassan till denna verksamhet, vilket nästan täcker kostnaden för den mängd fågelfrö som brukar gå åt.

Som alla känner till behöver ju småfågellarna emellertid en mängd annat i födoväg för att överleva en för dessa ofta besvärlig vinter. Liksom tidigare går det därför mycket bra att stötta JOK:s utfordring med diverse spontana bidrag i form av frön, talg, bröd, ost, frukt osv.

Har Du frågor, idéer eller liknande är Du bör Du kontakta Ollie B. tel 580 37 257 som tillsammans med Hans Andersson (504 89 31) och Bo Nyberg (27 69 32) ansvarar för verksamheten.

I somras lades grunden till en nyanlagd fågelrestaurang belägen söder om vägen mellan Bögs gård och Väsby gård. Detta genom att man i Sollentunas regi sådde en yta med örter som har fettrika frön. Dessa frön skall förhoppningsvis vara till stor nytta för småfågellarna under innevarande vinter.

Studier av StOF:s årsrapport för år 2000

I årsrapporten för år 2000, som Stockholms Ornitologiska Förening presenterat för Stockholms rapportområde, ingår glädjande många rapporter gällande fåglar på Järvafältet.

Några jämförelser mellan JOK:s Fågelrapport för norra Järva och Stockholmsrapporten för år 2000.

Bläsand - endast 2 häckningsförsök i Stockholmsrapportområde (SRO), vid Säby strandäng och i Angarn.

Brunand - endast 3 lyckade häckningar i SRO, en av dessa vid Ravalen.

Tornfalk - endast 2 lyckade häckningar jämfört med 17 st året innan i SRO. En dramatisk minskning. Förhoppningsvis brist i rapporteringen. Den ena av de lyckade häckningar var vid Barkarby flygfält.

Vattenrall - lyckade häckningar har rapporterats från tre lokaler i SRO, en av dessa är Säby strandäng.

Spovsnäppa - observerad på 2 inlandslokaler i SRO, Säby strandäng och Angarn.

Rödspov - 5 fynd i rapportområdet, ett av dessa på Säby strandäng.

Dammsnäppa - 2 av totalt 4 observerade dammsnäppor sågs vid Säby strandäng.

Smalnäbbad simsnäppa - totalt 6 st höstfynd i SRO, ett av dessa på Säby strandäng.

Skrattmå - rapportområdets överlägset största koloni (1750 par) fanns vid Säby strandäng.

Silltrut - totalt 5 st inlandshäckningar i SRO, en av dessa vid Säbysjön.

Svarttärna - totalt 6 st fynd i SRO, ett av dessa vid Säbysjön.

Hökuggla - totalt 3 fynd i SRO, ett av dessa vid Bögs gård.

Sparvuggla - endast en häckning konstaterad i SRO, detta mellan Väsby gård och Fäboda.

Pärluggla - totalt 3 fynd i SRO, ett av dessa väster om Väsby gård.

Biätare - endast två fynd i SRO av denna i Sverige mycket sällsynta fågel, ett av dessa vid Älgkärrstippen. Totalt har 12 fynd av biätare gjorts i Stockholms rapportområde genom tiderna.

Taigasångare - vid Älgkärrstippen/30-meterskärret noterades SRO:s enda och unika inlandsobservation.

Finns det några järpar kvar på Järvafältet?

En art som vi troligen numera tvingas konstatera vara borta från Järvafältet är järpe.

Den senaste observationen, som finns rapporterad till JOK av denna skogsfågel, gjordes i Hansta den 20/10 1995.

Enligt JOK:s förteckning från 1968 häckade järpe på den tiden sparsamt i området och en markant ökning hade t.o.m. noterats under början av 60-talet.

Sedan dess har det tyvärr bara gått bakåt för järparna, trots den positiva utvecklingen för arten under 60-talet.

Fram till slutet av 80-talet fanns järpar kvar norr om Översjön och i området mellan Översjön och Fäboda.

I Hansta sågs järpar, dock mycket sällsynt, fram till mitten av 90-talet.

Orsaken till att järpen numera förmodligen är försvunnen från området kan man väl som så ofta egentligen bara spekulera i.

En orsak utgör sannolikt det ökade trycket från mänskliga aktiviteter i skogarna på Järvafältet. En annan orsak är säkert förändringar i artens biotop. Järpe föredrar gärna att vistas på frodiga platser i skogen samt vid bäckar och dalgångar, där markvegetationen utgör såväl ett skydd och som möjlighet till föda.

Tyvärr verkar denna typ av biotop, med frodig undervegetation, minskat kraftigt i Järvafältets skogar.

En liten hopp finns väl ändå att det, pga av att skådningen sedan 90-talet koncentrerats till områdets våtmarker, fortfarande kan döljas några oupptäckta järpar i Järvafältets skogar.

Ära och heder till den som kan "återupptäcka" Järvafältets järpar.

Har rosenfinken försvunnit från norra Järvafältet?

En art som under de senaste åren blivit alltmer sällsynt på Järvafältet, och för övrigt i hela Mälardalen, är rosenfink.

År 1999 gjordes 4 observationer av arten på Norra Järvafältet och under år 2000 endast 2 st.

I år tycks det som om det för första gången, på sannolikt åtskilliga år, helt kommer att saknas rosenfinksobservationer i "vårt" område.

Undertecknad har hittills inte hört talas om någon observation av rosenfink på norra Järva år 2001, men förhoppningsvis finns det ändå någon av er som sett eller hört rosenfink, så att vi får chans att presentera detta i kommande årsrapport för år 2001.

Första gången rosenfink observerades på Järvafältet var 1968. Enligt JOK-rapport 1968.

FÅGELÖVERVAKNING/INVENTERING

Sveriges Ornitologiska Förening har gått ut med ett upprop under rubriken "Din hjälp behövs!". I uppropet framförs att bland de viktigaste vi har, som fågel- och fågelskyddsintresserade, är att övervaka fågelbestånden.

Det enda projekt som har ambitioner att täcka hela landet och alla arter är **Häckfågeltaxeringen**, som pågått under mer än 25 år. Trots att ca 400 av landets drygt 20 000 fågelskådare är med i inventeringen behövs många fler.

En uppmaning, som framfördes i "Vår Fågelvärld" hösten år 2000, om att delta i den s.k. Vinterfågelräkningen fick mycket fin respons. Över 200 nya deltagare anmälde sig.

Nu väljer SOF således att uppmana om deltagande i Häckfågeltaxeringen och hoppas på ett ännu kraftfullare gensvar.

JOK stöder naturligtvis denna uppmaning och hoppas att flera av klubbens medlemmar kommer att anmäla sig för att genomföra inventeringar inom "vårt" område, dvs Järvafältet.

Den inventeringsmetod som JOK anser är aktuell att bedriva på Järvafältet benämns "Fria punkter" och genomförs enligt följande:

Du utser själv **20 punkter** eller stopp utmed en lämplig sträcka genom landskapet och räknar alla sedda och hörda fåglar under fem minuter vid varje punkt/stopp. Detta skall genomföras en gång om året vid ungefär samma datum. En punktinventeringsrutt beräknas ta 3-5 timmar och bör upprepas årligen av samma person.

Kravet på dig är bara ett: Du måste kunna bestämma arterna snabbt och säkert på både utseende och läten, men du behöver inte vara expert på rariteter.

Då du anmält dig till inventeringen erhåller du bl.a. anvisningar och rapporteringsprotokoll. Som deltagare får du också en detaljerad årsrapport.

I SOF:s årsbok "Fågelåret" kan du läsa mer om inventeringen. I årsboken presenteras mängder med fakta om hur landets fågelfauna förändras. Fakta som grundats på de viktiga inventeringarna.

JOK har tyvärr mycket liten kännedom om det redan nu finns medlemmar som genomför olika typer av inventeringar på Järvafältet.

Anmäl gärna pågående inventeringar till JOK (Olle B eller Stig H). Inventeringarna kan gälla Häckfågeltaxeringen eller Vinterfågelräkningen.

Anmälan beträffande Häckfågeltaxering, enligt modell "Fria punktrutter", kan göras till Stig Holmstedt tel: 08-25 17 90.

Svartvit flugsnappare bör vara aktuell på inventeringen typ "Fria rutter".

OBSAR PÅ JÄRVAFÄLTET

JOK planerar att även för 2001 presentera en årsrapport gällande främst fåglar som observerats på de norra delarna av Järvafältet.

Har Du intressanta obsar från övriga delar av Järvafältet är dessa naturligtvis också viktiga att få ta del av.

Obsar för 2001 bör Du lämna eller skicka till Olle Bernard, Aspnäsvägen 28, 177 37 Järfälla. Alternativt maila till: o.bernard@telia.com.

DEN FANTASTISKA STRÄCKSKÅDNINGSHELGEN 6-7/10

Helgen 6-7 oktober blev en av de mest intensiva som vi upplevt i samband med sträckskådning på Älgkärrstippen. Helgen var dessutom utlyst som den internationella sträckskådningshelgen, benämnd **World Birdwatch day/Bird festival**.

Redan föregående söndag (30/9) hade vi kunnat räkna in det dittills största antal sträckande bo- och bergfinkar som någonsin noterats på Älgkärrstippen. Under denna dag sträckte 6 420 finkar. Tidigare högsta notering var ca 3700 finkar.

Lördag 6/10

Under lördagen fick vi som var på plats på Älgkärrstippen uppleva ett minst sagt otroligt sträck av framför allt bo- och bergfinkar. Det veckogamla sträckrekordet putsades rejält och när vi slutade räkna ca kl. 16 kunde vi summera ihop **18 420 bo- och bergfinkar**. Ett sanslöst stort antal i jämförelse med vad vi är vana vid. Normalt har vi varit klart nöjda, med att varje höst kunna få uppleva åtminstone en sträckdag, med över tre tusen sträckande finkar.

Denna lördag (6/10), som utgjorde JOK:s satsning då det gällde **World Birdwatch day**, innehöll inte bara ett otroligt finksträck.

Totalt observerades 21 700 sträckande fåglar.

Det totala antalet arter blev 69 st, vilket inkluderar även stationära fåglar som t.ex. hackspettar, mesar och ugglor.

Antalet medverkande JOK-are var under lördagen ca 30 st.

Lördagens rovfågelsträck dominerades av sparvhökar (39 st) och ormråkar (30 st). Dessutom sträckte 4 st fjällvråkar, 2 st blå kärnhökar och en stenfalk förbi tippen. Bland övriga sträckande under lördagen noterades ringduva (2 140 st), rödvingetrast (ca 400), dubbeltrast (23 st) och de sista ladusvalorna (3 st). Bland stationära fåglar kan nämnas kattugglor (2 st), gransångare och varfågel.

Finalen på denna minnesvärda lördag blev magnifik. Mitt i det s.k. "gattet", som ses i riktning norrut från tippens topp, uppenbarade sig en stor, vingbred och mäktig fågel som kom flygande rakt emot oss i trädtoppnivå. Redan storleken och vingprofilen avslöjade arten, **en kungsrörn**, som visade upp sig ännu bättre då den svängde ned mot skogen mellan tippen och Säbysjön.

Vi förväntade oss att örnen därefter skulle ses söder om sjön och över flygfältet, men icke så. Efter ca 20 minuter sågs äntligen åter den unga kungsrörnen och även vid detta tillfälle flygande över barrskogen norr om tippen.

Eftersom dagens sista observation av örnen gjordes ganska sent på eftermiddagen, ca kl 15.30, fanns relativt goda förhoppningar om att den unga kungsrörnen skulle övernatta i området.

Söndag 7/10

Med lördagens fantastiska sträckdag med vackert väder, sol och varmt och mycket fågel i minne äntades åter Älgkärrstippen. Men denna dag under betydligt kärvare förhållanden. Grått och snålblåst. En känsla av "dagen efter" ville gärna infinna sig. Att kunna upprepa gårdagen kändes under den gråtrista morgonen helt främmande.

Även idag fanns i alla fall rovfåglar att beskåda. Tidigt på morgonen sträckte dagens enda stenfalk förbi söder om tippen.

En hane blå kärnhök sågs vid två tillfällen jaga över fälten söder om tippen. Totalt sågs under dagen 4 st blå kärnhökar.

I området söder om Älgkärrstippen fanns 2 st stationära fjällvråkar. Dessutom sträckte 4 st fjällvråkar förbi tippen.

Områkar sträckte med ca 10 ex. och sparvhökar med 17 ex.

Gårdagens finalgäst, den unga kungsrörnen, hade till mångas glädje övernattat i området norr om tippen. Örnen visade under förmiddagen upp sig vid flera tillfällen då den bl.a. mobbades av norra Järvas korpar.

Bland övriga sträckande fåglar denna söndag fanns 15 st trädlärkor, de sista(?) sädesärlorna och säsongens första sidensvansar.

Dessutom sträckte det under söndagen 2 600 st bo- och bergfinkar. Klart beskedligare antal än igår alltså, men vid jämförelse med tidigare normalsiffror ändå ett intressant stort antal.

Bland stationära fåglar under söndagen kommer man väl mest ihåg en sittande hornuggla, som försökte gömma sig i ett videsnår.

Summering:

Under helgen 6-7/10 sträckte minst **25 000 fåglar** vid Älgkärrstippen, vilket sågs och räknades av **ca 40 personer**.

Totalt antal observerade arter på Älgkärrstippen: 77 st. (Detta inkluderar både sträckande och stationära arter).

Mest imponerande 1: Lördagens 18 420 sträckande bo- och bergfinkar. Under tecknad måste nästan ta och nypa sig i armen för att kolla att jag minns och skriver rätt. Sanslöst helt enkelt.

Mest imponerande 2: Den unga kungsrörnen. Det är naturligtvis alldeles särskilt trevligt, att det fortfarande finns chans att få se en så fantastisk fågel som kungsrörn på "vårt" Järvafält.

Älgkärrstippen med i toppen

I SOF:s redovisning av **World Birdwatch day** i Vår Fågelvärld (7/01) presenterade man en sammanställning över de aktiviteter som intresserat störst antal skådare. Här finner vi till stor överraskning och glädje att JOK:s sträckskådning på Älgkärrstippen hamnade högt upp på listan.

1. Torhamns udde, Blekinge - ca 100 deltagare
2. Halland (Busör, Grötvik, Trönninge ängar) - ca 55 deltagare
3. Stora Rör och Stenåsabadet, Öland - ca 40 deltagare
4. Östen + flera lokaler i Västergötland - 32 deltagare
5. **Älgkärrstippen – ca 30 deltagare** (Under söndagen tillkom ytterligare ca 10 personer)
6. Gotland - ca 20 deltagare

Totalt uppskattar SOF att närmare 1 000 personer skådade fågel under World Birdwatch Day 6-7/10.

Älgkärrstippen – namnbyte?

Under hösten har en diskussion om namnbyte på Älgkärrstippen pågått. Älgkärrstippen, JOK:s egen sträckskådningslokal, har under framför allt den senaste 10-årsperioden blivit ett etablerat och välkänt namn i fågelskådarkretsar. Namnet Älgkärrstippen finns numera i bl.a. fågellokalbeskrivningar, fågelrapporter, kartor(?) osv.

Älgkärrstippen skapades av enbart schaktmassor i samband med den stora bostadsutbyggnaden på Järvaområdet under 1970-talet. Vid bildandet av Järvaområdet naturreservat lämnades Älgkärrstippen utanför med tanke på att den skulle nyttjas vid den då planerade byggnationen i Hansta.

Under senare delen av 1990-talet avslutades/färdigställdes tippen och utgör numera en viktig och utmärkande del av naturreservatet.

Det enda skäl till att agera för ett namnbyte, är att ordet tipp ofta associeras till något fult, illaluktande och tristare än dagens Älgkärrstipp. Det enda namnförslag som undertecknad m.fl. skulle kunna tänka sig att ersätta Älgkärrstippen med är **Älgkärrstoppen**, dvs byta ett i mot ett o. Ingen dramatisk förändring precis, men ett relativt enkelt sätt att möjligen komma från det trista tippbegreppet.

Diskussionen om ett namnbyte lär väl gå vidare.

NY NATURSTIG

Sollentuna kommun har iordningställt en ny naturstig i området söder om Ravalen.

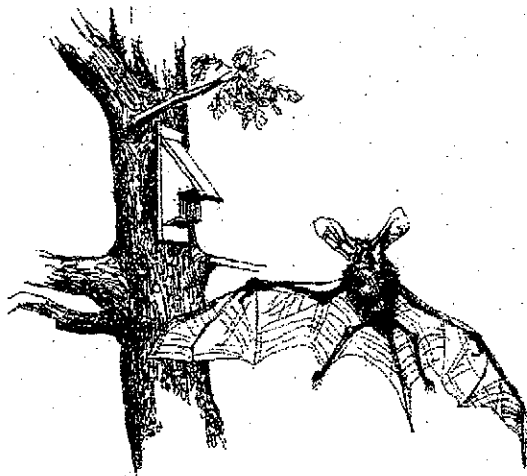
För att göra naturvandringen mer spännande och intressant har man dessutom tryckt upp ett häfte som beskriver den natur man vandrar igenom. Häftet innehåller även en karta över stigens sträckning.

Citat ur häftets inledning:

”**Välkommen till naturen kring Väsby gård.** Naturstigen tar dig genom ett skiftande landskap längs bäcken ner mot sjön Ravalen och vidare genom hagmarker, lövskog, och barrskog fram till Väsby gård. Vi har märkt ut några platser som vi vill visa och som är spännande att utforska. Naturstigen startar cirka 200 meter väster om Bögs gård, där bäcken går under vägen. Stigen slutar vid Väsby gård. Slingan är cirka 1 km lång och tar 1-2 timmar att gå i lugn takt.”

Häftet “Naturstig - Naturen kring Väsby gård” är gratis och finns på Naturskolan och Naturskolans kafé.

Häftets textförfattare är Rikard Dahlén och Kalle Lindeborg

Långöra fladdermus.

Teckning av Monika Eriksson

I Sverige finns omkring 15 olika fladdermusarter. Fyra av dessa finns på Järvaområdet: **långöra fladdermus, nordisk fladdermus, dvärgfladdermus samt stor fladdermus.**

Fakta om fladdermössens förekomst, samt illustrationen av den långöra fladdermusen, är hämtade ur häftet “Naturstig - Naturen kring Väsby gård.”

VÄSTKUSTEN – SKÅNE 25/8 – 28/8 2001

Deltagare: Hans Andersson, Kjell Bergman, Olle Bernard, Ulf Broberg, Bo Eriksson, Stig Holmstedt (ledare), Lars Imby, Carl Henrik Johansson, Anders Lindberg, Lena Radler, Stefan Sjöqvist, Svante Söderholm och Kjell Yngerskog (ledare).

25/8

Nu har vi "vare" där igen. Så kunde flera JOK-are säga, när vi efter en tidig frukost lämnade Vandrarhemmet i Vare.

Första stopp denna dag blev Getterön, där flera vattenrallar av olika åldrar betittades. Det var synd att de småfläckiga sumphönsen inte var lika aktiva, som de var dagen innan, då två av oss var där. Som tröst fick vi fina Pilgrimsfalksobsar, massor av änder och gäss, en hel del vadare och fint väder.

Glommem lockade med sin snart adulta Vittrut. Den visade upp sig fint på bra fotohåll. Det i närheten liggande Morups Tånge blev nästa stopp. Där gick diskussionens vågor höga, men havet var nästan blankt, om det var en Små- eller Storspov vi såg. Annars var det lugnt här.

Kända lokaler som Lyngnen, Sandön och Rönnen fick korta besök. Dock utan några anmärkningsvärda obsar. En längre prommis fram- och tillbaka till Örtoftadammarna, på jakt efter en honfärgad Citronärta, gav inte mycket mer än törst i det sköna sommarvädret.

Nu började kryssarhetsen sätta in hos dom som varit coola och inte varit nere på Ljungen för att kryssa den omdiskuterade Vadarsvalan. Så det blev full fart söderut. Väl ute vid lagunen vid Ångsnäset, där den "brukar" hålla till, visade den upp sig fint. Nu när den är bestämd(?), kunde flera av oss sätta ett kryss för **Orientvadarsvala**. Några åt i Höllviken och några på Kinakrogen i Trelleborg innan vi träffades på Maglarps vandrarhem/gästgiveri, som skulle vara vår bas resten av tiden.

26/8

Nabben med disigt väder bjöd inte på så mycket fågel. Jag fick i alla fall sudda bort ett skamkryss på Sverigelistan. En ung **fjällabb** sträckte förbi. Väder och vind lockade under hela exkursionen inte till några större sträckaktiviteter, så vi började åka omkring och leta fågel i stället för att hålla oss kvar vid Falsterbo.

Ute vid Lilla Hammars näs kunde vi kolla skillnaderna i de begynnande vinterdräkterna hos en **Vitvingad tärna** och några **Svarttärnor** som fanns därute. Instruktivt!

"Festligheterna" med "Bivråkens dag" på Ljungen blev en flopp liksom förra året. Ett 20-tal vråk seglade över, vilket är långt ifrån det antal som man förväntar sig. Det roligaste som hände här var den förbipasserande person som frågade en av oss; "När kommer den? - Vilken då? - Bivråken".

Vi lämnade Ljungen för att leta "rovis" vid Näsbyholm och Fyledalen. Inga örnar hemma, men **Glador** och några **Börringevråkar** var på vingarna.

Kornsparv vid Hammar piggade upp en del och när sedan "Limpan" snack om **Fältpiplärkor** vid Kabusastranden slog in med råge och hans pizzeria vid Ystad visade sig vara bra, utnämndes han till Dagens Hjärte.

27/8

Dagen började med att vi åkte omkring i "Hells Angels" och "Bandidos" hemmamarker. Hasslarps dammar bjöd bl.a. på 7 st smådoppingar. Farhult och återbesök vid Sandön i jakt på Kungsfiskare gav inga efterlängttade resultat, så kosan ställdes mot Hovs hallar.

Ökande pålandsvind i fint väder verkade lovande. Några **Dvärgmåsar** och en ung **Havssula** blev det magra resultatet efter mycket väntande.

28/8

Fyra av oss drog iväg med en bil upp till Hovs hallar lite tidigare än de andra. Vi hann knappt få upp tuberna förrän en **Gulnäbbad lira** var inplockad. Hållet var ganska långt, men ändå. Gissa om det var sura miner och slokande mustascher när resten anlände.

Ca 50 personer satt hukande bland klippor och buskar och tittade på höga vågor tills någon ropade "Gulnäbba" på gång. Nu visade den upp sig mycket bättre, till stort jubel. De som hördes mest var konstigt nog de som braverade med att det inte var nytt kryss.

Små vita prickar långt ut bestämdes till stormfåglar, de var svåra att se. Lättare var Havssulorna som kom närmare på bra tubhåll.

De flesta av deltagarna åkte nog nöjda hem mot Stockholm på eftermiddagen medan "Stikkan" Holmstedt, "Uffe" Broberg och jag stannade kvar i Skåne veckan ut. Det roligaste under de dagarna var fina obsar på **Kungs-** och **Havsörn** och den **Brandkronade kungsfågel** som höll till i "trädgården" runt Falsterbo fyr.

15 arter rovfågel av 151 obsade arter blev den här exkursionens skörd.

Som vanligt var humöret på topp med mycket pajkastning, dock inte vid Getterön för här är det i år mera inne med tårtkastning, och tråkningar kors och tvärs. Alltså en tur i åkta JOK-anda.

Ivrig kryssare och reserapportör
Bosse Nyberg

ÖLAND 17/10-21/10 2001

Deltagare: Kjell Bergman, Axel Bigelius, Ulf Broberg, Bo Eriksson, Mikael Frost, Stig Holmstedt (ledare), Joakim Kling, Anders Lindberg, Mikael Norman, Stig Rylander, Björn Sjögren, Stefan Sjöqvist, Lars Sjöström, Kjell Yngerskog (ledare).

Torsdag 18/10. Vi startade på traditionellt vis nere vid udden, men besöket blev ytterligt kort eftersom den sedan några dagar tillbaka stationära stäppörnen strax larmades ut från fälten norr om Sibyllas jaktstuga. Den var tyvärr försvunnen vid vår ankomst – men vi hann se en ung pilgrimsfalk samt massor av vitkindade gäss och blåsgäss innan dimman rullade in och omöjliggjorde fortsatt örnspaning. Vi begav oss då istället till Össby där det dagen innan hade hittats en kungsfågelsångare nere vid hamnen. Även denna var dock osynlig idag och vi beslöt att istället söka leta upp ett eget "vingband" vid Enetri. Detta var kanske lite överoptimistiskt med tanke på den hittills så vingbandsfattiga hösten. En snösiska blev dock ett hyfsat tröstpris. Nu lättade dimman en smula och vi beslöt att återgå till örnspaningen. Vi stannade först söder om Grönhögen vid Karl X Gustavs mur och fick då tämligen omgående se en halvstor örn på låg höjd med stadigt kurs mot söder. Vi lade in samma kurs och nu fick vi se den sub-adulta **stäppörnen** mycket fint vid Sibyllas. När vi sett oss mätta for vi ned till udden för en efterrätt i form av en synnerligen tam **skär-snäppa**, charmerande som alltid.

Avslutningsvis vandrade vi ut över Schäferiängarna till Norrvik, varvid kängfolket fick sig en känga i form av en ny handgriplig demonstration av att i våra fuktiga nejder är det stövlar som gäller, d v s åtminstone för dem som inte ser ett egenvärde i att bli blöt eller missa fina fåglar p g a att det ligger grunt vatten i vägen! Det ornitologiska utbytet blev bl a åtta mindre sångsvanar, en smådopping, en roska, en skärfläcka, några småsnäppor samt en flock snösparvar.

Fredag 19/10. Sebybadet blev dagens första mål och här möttes vi av ett intensivt och imponerande sydsträck av sjöfågel och gäss - de sistnämnda gick dock i huvudsak över land, d v s bakom oss. En ny pilgrimsfalk och en dito skär-snäppa blev utbytet i övrigt. De här upplevelserna dög dock inte för en minoritet av sällskapet, som istället föredrog att dra iväg, för att tillbringa åtta timmar i bussen genom Smålands obygd. Glasbruksrunda, studier av försurningskador på gran eller PR-tur för något bensinbolag? För oss som var intresserade av ölandsfåglarna ställdes kursen istället norrut längs östra vägen. Mellan Hulterstad och Skärlov fick vi syn på en jätteflock av vitkindade gäss som lyfte från

En snabb konsultation av kartan gav vid handen, att bästa vägen ned mot gässen, sannolikt gick från Skärlov och ned mot Skärlovs hamn - en plats som vi, mig veterligt, aldrig tidigare besökt under en JOK-exkursion.

Nedkomna till den lilla hamnen kunde vi konstatera att vi gjort ett helt riktigt vägval. Inom några hundra meter gick eller simmade säkert 10 000 vitkindade gäss. Då och då skrämde de upp under våldsamt kackel av två havsörnar som också föreföll stationära i området.

Rent statistiskt borde en så här stor gäsflock innehålla någon rödhalsad gås! Ett intensivt letande vidtog och vi upptäckte successivt att det även dvaldes andra gäss i den stora flocken - ett femtiotal blåsgäss och ca tio sädgäss av rasen rossicus, d v s **tundrasädgäss**. Till slut hittade Jocke också en **rödhalsad gås** i en tät simmande flock ute på vattnet ett hundratal meter från land. Flocken sam inåt och så småningom kunde den rödhalsade även ses på land, nu inte bara av oss utan också av ett 50-tal andra skådare som snabbt infunnitsig på platsen efter vårt larm.

Verkligen kul när en **JOK-exkursion upptäcker en egen tung art!**

Vi avslutade dagen vid Båden, där det helt stilla vattnet gav goda förutsättningar för lomspaning på denna dokumenterat lomrika lokal. Inte färre än 70 lommar räknades in, de flesta storlommar. Dessutom noterade vi även här en havsörn och en fet gråsäl samt stötte tvenne dvärgbeckasiner, en annan av lokalens karaktärsarter.

Lördag 20/10. Vi gjorde ett nytt försök att studera morgonsträcket från södra udden och den här gången fick vi faktiskt stanna i över en timme innan ett larm drog oss uppåt ön.

En **praktejderhane** i en stor ejderflock hade passerat Skärlovs hamn och vi räknade snabbt ut att vi skulle kunna genskjuta den i Näsby med kanske fem minuters marginal. Den här kalkylen var felaktig - vi hann knappt få upp tuberna förrän fågeln passerade. Sannolikt hade det dröjt en stund innan Skärlovsobservatörerna pipit ut fågeln. Nåväl, vi hann i alla fall se fågeln hyfsat och några av deltagarna kunde rita vackra kryss i sina artlistor.

Nu kom ett nytt larm om rödhalsad gås - denna gång från Gräsgård. Vi fick nu alla se fågeln, dock inte alls så fint som dagen innan, och vi kunde återigen konstatera att den rödhalsades

något mindre storlek var fullt tillräcklig för att den skulle kunna gömma sig bakom vitkindade gäss under långa stunder.

En ny snösiska hittades vid den bondgård, varifrån det gick att se gåsen.

Vid Skärlövs hamn konstaterade vi att de vitkindade var kvar i ungefär samma mängd som dagen innan. Någon rödhalsad syntes dock inte – kanske var det just gårdagens fågel som nu flyttat till Gräsgård.

Nästa anhalt blev Gårdby hamn, en av de bättre observationspunkterna för sjöfågelsträcket längs kusten.

Här stod vi i några timmar och såg de stora skarorna av vitkindade gäss, prutgäss, ejdrar, sjöorrar, bergänder m m dra förbi.

Som avslutning letade vi lommar utanför Sandby skjutfält, men vattnet var nu mycket oroligare än det varit föregående dag vid Båden och endast en storlom kunde upptäckas.

Söndag 21/10. Morgonens första pass tillbringades vid Enetri, där det kvällen innan glunkats om en "misstänkt" brunsångare. Den var dock misstänkt försvunnen nu och istället begav vi oss till Sebybadet för att fortsätta att avnjuta sjöfågelsträcket.

Full fart även idag, inte minst på ejdrarna. I en ejderflock upptäckte några stycken av oss en ung **alförrädare**. Även ett ex av vardera **bredstjärtad labb**, salskrake och skärnsnäppa hängdes in.

Vi tog sedan en grundlig repris på **stäppörnen** vid Sibyllas. Här i närheten gick också ett större antal ytterst orädda bläsgäss alldeles intill vägen. Dagens moraliska avslutning blev **ännu en rödhalsad gås**, nu vid Västrevets rot utanför Kapellruinen. Denna gång var det med säkerhet fråga om ett nytt exemplar - fågeln var mycket vitare i ansiktet än de föregående vi sett.

Totalt noterades 130 arter, ett mycket gott resultat för årstiden.

Stig Holmstedt

STÄNDIGT AKUT BOSTADSBRIST - Källa: Anders Lindberg

Inför årets häckningssäsong satte Viksjö golfklubb upp 79 fågelholkar vid sin anläggning. Resultatet blev lyckat, inte helt överraskande, då det tycks vara ständig bostadsbrist för hålhäckare. Av 79 uppsatta holkar fanns det tecken på häckning i 61 st, vilket ger en beläggningsgrad på drygt 77%.

En genomgång av holktyperna, 59 st tätting, 15 st stare och 5 st trädkrypare blir resultatet att 45 av 59 tättingholkar = 76% var bebodda
13 av 15 starholkar = 87% var bebodda
3 av 5 trädkryparholkar = 60% var bebodda
Viksjö golfklubb planerar att försöka fördubbla antalet holkar inför kommande häckningssäsong.

Minkfångst vid Säbysjön

Järfälla kommuns viltvårdare fortsätter även denna säsong med minkjakt, vilken främst sker genom utsättning av slagfällor.

Fram t.o.m. den 5/11 hade man redan lyckats fånga 3 st minkar, samtliga vid Igelbäcken (30-meterskärrat).

Tyvärr har viltvårdarna fått problem med att få ha sina fällor i fred. Mest bekymmer har man med de fällor, som man placeras vid och i närheten av Igelbäckens dämme. Detta på grund av att någon "djurvän" går och löser ut fällorna, så att dessa därmed inte fungerar.

Naturligtvis är det trist med detta sabotage, vilket tyvärr medför risk för att viltvårdarnas intresse för minkfångsten avtar.

Att jaga mink med hjälp av slagfällor är ju knappast någon särskilt spännande form av jakt.

Viltvårdarnas minkfångst har definitivt varit gynnsam för Säbysjöns fågelfauna och vi kan i detta läge bara hoppas på att man, trots dessa störningar, orkar fortsätta med sin faunavård.

Under de närmast fyra föregående vintrarna har viltvårdarna fångat nästan 60 minkar, flertalet av dessa vid Säbysjön och i dess omgivning.

Minkfångst vid Ravalen, Väsby sjöäng m.m.

Sollentuna kommun planerar att öka insatserna, då det gäller att försöka minska antalet minkar i sin del av reservatet.

Med hjälp av Sollentuna kommuns viltvårdare skall minkfällor placeras ut på väl valda platser vid t.ex. Ravalen och Väsby sjöäng.

Om Du har observerat minkar på Sollentunas del av Järvafältets naturreservat, är det bra om

du informerar Rikard Dahlén om detta. Därigenom bör chansen öka, att minkfällorna placeras på rätt plats, för att göra mest nytta.

Det är givetvis mycket positivt att viltvårdarna i Sollentuna och Järfälla arbetar med att försöka hålla antalet minkar på så låg nivå som möjligt. JOK önskar viltvårdarna lycka till i deras viktiga faunavård.

Innekväll 2/10 (Antal deltagare: 21 st)

Storskarv tycks vara en fågelart som inte lämnar någon oberörd och tyvärr visar rätt många människor upp en klart negativ attityd till denna art. Vid denna innekväll presenterade **Henri Engström** en otrolig mängd fakta om storskarvarna. Ett axplock ur detta digra material, som för Henris del så småningom skall leda fram till en doktorsavhandling, redovisas enligt nedan.

Storskarven har sedan slutet av 70-talet ökat i ett antal som nog ingen annan fågelart någonsin gjort. I hela Europa fanns ca 5000 par i slutet av 1970-talet och i dag finns ca 200 000 par. Adderar man dessutom alla oparade och unga fåglar, blir den totala summan storskarvar i Europa ca 1 miljon.

I Sverige försvann storskarven som häckfågel i slutet av 1800-talet, men återkom i slutet av 1940-talet då den etablerade sig på Svartö, Kalmarsund. Den fantastiska ökningen av storskarv beror till stor del på att jakten försvann i slutet av 70-talet, då arten fridlystes. Dessutom har det under lång tid funnits mycket god tillgång på lämplig föda åt storskarvarna, vilket främst orsakats av övergödning vid delar av kusten och vid många insjöar.

På Järvafältet observerades den första storskarven 1993 och numera häckar det storskarvar så nära Järvafältet som vid Mälaren, norr om Adelsö och vid Brofjärden. Fiskande skarvar har hittills endast sällsynt observerats i Översjön och Säbysjön.

Storskarven befinner sig högt upp i näringspyramiden och lever uteslutande av fisk.

Storskarvarna har också gynnats genom mycket litet tryck av predatorer och hotas väl inte av så många andra djurarter än havsörn. En havsörn borde, åtminstone med mänskliga ögon sett, på ett ganska enkelt sätt kunna nyttja en skarvkoloni som skafferier, men detta tycks hittills inte vara särskilt vanligt.

I Sverige finns ca 25 000 par storskarvar och av dessa är ungefär hälften trädhäckande. Stockholms skärgård finns ca 15 skarvkolonier.

Storskarven är synnerligen illa omtyckt av fiskare, eftersom dessa anser att den utgör en allvarlig konkurrent om fisketillgången. Undersökningar har dock inte kunnat påvisa någon minskning av mängden fisk kring skarvkolonier eller minskade fångster för yrkesfiskare. Att skarvarna biter sönder för yrkesfiskarna intressant fisk i deras nät utgör emellertid ett dokumenterat problem.

I Sverige är storskarven fridlyst, men skydds jakt tillåts invid fiskeredskap och prickning av ägg i skarvarnas bon är tillåtet i vissa delar av landet. Dessutom förekommer illegal jakt, men trots alla dessa jaktinsatser fortsätter storskarvarnas ökning.

Innekväll 6/11 (Antal deltagare: 42 st)

Höstens och jubileumsårets sista innekväll blev minst sagt lyckad.

Kvällen inleddes, efter det inledande mingel, med att ordförande "Stickan" kungjorde att JOK tilldelats Järfälla kommuns Miljöstipendium. (Mer om detta på annan plats i detta JOK-blad).

Efter den trevliga inledningen följde en **professionell presentation** av JOK:s exkursion (14 deltagare) till **Costa Rica**.

"Stickan" Holmstedt inledde med information om bl.a. landet Costa Rica, fågelrikedom (antal arter, antal endemer osv), exkursionens färdvägar, resekostnader m.m.

Därefter bjöd **"Lasse" Imby, Seppo Haavisto** och **"Bosse" Nyberg** på ett verkligt gediget och vackert bildprogram.

I Costa Rica finns chans att se en otrolig mängd fågelarter och JOK:s expedition, under ledning av den ständigt lika entusiastiska **"Lasse" Larsson** från Göteborg, lyckades observera smått fenomenala 478 arter. Detta under 16 dagar.

Vi fick se en stor mängd bilder av fantastiskt vackra fåglar. Många arter av glänsande kolibrier, samt minst sagt snygga fåglar ur för vår världsdela främmande fågelfamiljer som t.ex. tanagers. Allra vackrast tyckte nog många att de otroligt färgstarka röda arona var.

Bland alla dessa fåglar tyckte sig någon bland kvällens storpublik känna igen den där lustiga linslusfågeln, som varje julafton brukar störa Kalle Anka, under hans fotosafari.

Det var inte bara fåglar som hade fotats. Förutom vackra landskapsbilder visades även bilder på bl.a. krokodiler, bältor, fjärilar och blommor.

Innan kvällens sedvanliga avslutning, med kaffe och allmänt sorl, överraskade Rikard Dahlén med att från Sollentuna kommun skänka bokgåvor till några av JOK:s och Järvafältets trojänare. (Mer om detta på annan plats i detta JOK-blad).

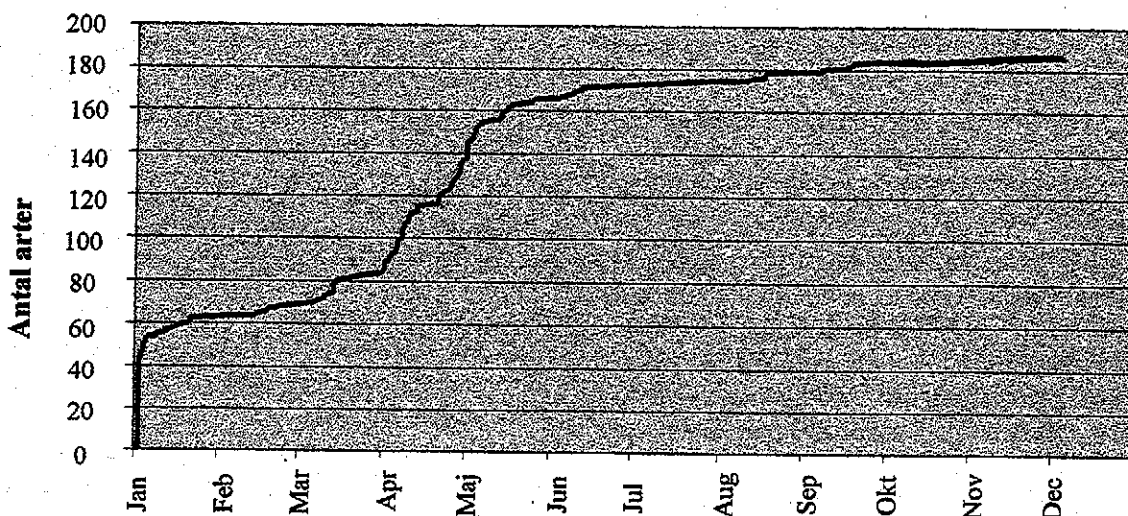
Summering: En suveränt bra innekväll med ett program som blir svårt att överträffa.

1. Kungörande av ett Miljöstipendium till JOK.
2. Professionell redovisning av en resa till en annan världsdela i JOK:s egen regi.
3. Utdelning av gåvor till trojänare.
4. Kaffe med kamratsnack av högsta intensitet.

Publikrekord: Vid denna minnesrika afton sattes nytt rekord för innekvällar med **42 st deltagare**. Fantastiskt glädjande. Bland alla gamla ansikten fanns även flera nya, vilket alltid är extra kul.

JOK:s framgångar bygger ju på engagerade och aktiva medlemmar, vilket årets sista och mycket lyckade innekväll gav ett nytt bevis på.

ARTKURVA ÅR 2001

Artkurva skapad med hjälp av rapportsystemet "Svalan".

Kurvan, som bl.a. markerar när det stora antalet flyttfåglar anländer till området, slutar för närvarande (01.12.01) med 184 obsade arter på norra Järvafältet.

Kurvskonstruktör: Johan Wallin

NYA JOK-TRÖJOR PÅ GÅNG

Vid JOK:s senaste styrelsemöte beslutades att beställa en ny omgång med JOK-tröjor.

Med detta avses tröjor försedda med JOK:s klubbdekal – svarthakedoppingen – på bröstet.

Det är nu cirka 10 år sedan som vi senast kunde erbjuda medlemmarna klubbtröjor och eftersom att de gamla tröjorna förmodligen har tjänat ut och att det dessutom tillkommit en ofantlig mängd nya medlemmar, som aldrig fått chansen att smycka sig med en JOK-tröja, hoppas styrelsen att de nya tröjorna kommer att mottas med stort intresse.

Antagligen har du, som aldrig ägt en JOK-tröja, kanske ändå fått en uppfattning om hur dessa tröjor ser ut, eftersom flera JOK-are njuter av att visa upp sig iförda dessa.

Vi planerar att försöka köpa in tröjor av samma modell/design/kvalitet som tidigare.

Aktuella modeller blir **college- och T-tröjor**.

Observera: Vi kommer dock att begränsa oss beträffande storlekar och färgval.

Följande färger kommer troligen att finnas.

Collegetröjor: mörkt blå och mörkt grön.

Båda varianterna med vitt tryck.

T-shirts: grå med svart tryck

Storlekar: M, X och XL.

Pris: Eftersom vi, då detta skrivs inte har genomfört upphandlingen och därför inte kan ange det exakta priset, måste vi be om att återkomma med detta.

Prisidé:

Collegetröjor: 225 kr

T-shirts: 75 kr

Styrelsens policy är att vi inte skall göra någon vinst på klubbtröjorna, eftersom vi noterat att klubben får god s.k. PR genom dessa tröjor. JOK:s stora livaktighet sprids bland annat elegant på detta sätt.

Med detta som bakgrund strävar vi att försöka sälja tröjorna till i princip nettopris.

Tröjorna kommer att säljas på bl.a. JOK:s innekvällar, men även vid andra lämpliga tillfällen. Dock ställer vi oss något tveksamma till försäljning via postförskott, men om detta blir aktuellt, kommer vi nog att lyckas lösa även detta

Exakta uppgifter angående priser, försäljning osv meddelas snarast på JOK:s hemsida/anslagstavlan/.

Eftersom upphandlingen, trots att vi ändå tycker att vi tagit till i antal, är begränsad, gäller ju som alltid regeln "först till kvarn osv".

Ansvarig/kontaktman för tröjförsäljningen är

Johan Wallin: tel 08- 793 94 54

E-mail: johan.wallin@optillion.com

VÄRSTINGTOPPEN

Ett trevligt antal förändringar har under hösten noterats på Värstingtoppen.

Kjell Bergman har gjort entré på Värstingtoppen, vilket innebär att han har observerat minst 190 arter på norra Järvafältet.

Kjells art nr 190 blev gråhakedopping (21/4). Han har dessutom hunnit med att kryssa småskrake (25/9) som således blev art nr 191 för Kjell. Starkt jobbat av en "gammal" miljöchef.

Rolf Kåsjö lyckades under sommaren och hösten kryssa smalnäbbad simsnäppa och spovsnäppa, båda arterna rastande på Säby strandäng. Dessutom videsparv (19/9) och småskrake (20/10) som sträckte över Älgkärrstippen. Rolf har genom dessa obsar fått ihop 195 arter på norra Järva.

Roland "Rulle" Jarvad lyckades den 15/9 öka på sitt artantal till 208. Inte illa att mitt under intensiv svamplockning i Hansta ändå hinna med att observera en bändelkorsnäbb. Split vision?

Av någon outgrundlig anledning har undertecknad sparat det allra bästa till sist.

Med detta avser en blygt rodnande redaktör den fantastiskt positiva förändring som väl alla har noterat i Värstingtoppens allra översta topp.

Här har **JOK-bladets redaktör** tagit ett jättekliv, som nästan leder ända upp till cyberrymden, genom att jobba in 2 st nya Järvakryss. Helt otroligt snyggt jobbat, om man får säga det själv. En tillfälligt rastande gravand i södra Säbysjön (7/9) och några sträckande småskraker över Älgkärrstippen (25/9) medförde att den just nu värsta värstingen står med 216 arter.

Värstingtoppens utseende den 1/12 år 2001

Olle Bernard	216 arter - senaste Järva X:	Småskrake	2001-09-25
"Matte" Weiland	214 arter - senaste Järva X:	Taigasångare	2000-09-30
Johan Wallin	211 arter - senaste Järva X:	Taigasångare	2000-09-30
"Rulle" Jarvad	208 arter - senaste Järva X:	Bändelkorsnäbb	2001-09-15
"Micke" Björklund	205 arter - senaste Järva X:	Smalnäbbad sim	2000-06-27
Anders Wahlstedt	200 arter - senaste Järva X:	Småsnäppa	2001-08-18
Roland Sjöquist	199 arter - senaste Järva X:	Biätare	2000-08-05
Anders Nyberg	198 arter - senaste Järva X:	Smalnäbbad sim	2000-06-28
"Classe" Cronlund	198 arter - senaste Järva X:	Myrspov	2001-08-12
Holger Stenson	196 arter - senaste Järva X:	Svarttärna	1999-05-05
Rolf Kåsjö	195 arter - senaste Järva X:	Småskrake	2001-10-20
Svante Söderholm	193 arter - senaste Järva X:	Ringtrast	2001-04-15
Gustaf Gidlund	191 arter - senaste Järva X:	Sommargylling	2000-06-04
Kjell Bergman	191 arter - senaste Järva X:	Småskrake	2001-09-25

Visste du att.....

en av de pilgrimsfalkar som ingick i Dalarnas första häckning på 30 år i våras hittades död i Stora Tuna. Pilgrimsfalken, en hane, var uppfödd utanför Leksand och utsläppt juli -96.

Vid obduktion visade det sig att **pilgrimsfalken var skjuten**. Bedrövt är ett alldeles för tamt ord i detta sammanhang. Man blir minst sagt **heligt förb-d**.

den 3/10 behandlade radioprogrammet "Klarspråk" problemet med **illegal fågeljakt**. Här berättades bl.a. om jakten med **limstickor vid Säby gård**. Radioreportern anmodade programmets lyssnare att **filma/fotografera och anmäla incidenter som kan tyda på illegal jakt**.

Sveriges huskatter dödar **tio miljoner (10 000 000) fåglar** varje år. Katten är det enda husdjur som folk ofta låter gå fritt i naturen, trots att den bl.a. ägnar sig åt att jaga småfåglar. (Källa: Fågelvännen 3/2001).

en **dvärgsparv**, som nyligen upphittats död på Öresundsbron (svenska halvan), numera ingår som den första och hittills enda av sin art i Naturhistoriska Riksmuséets skinsamling. (Källa: Göran Frisk).

Det ryktas att.....

Stig Rylander blivit ny **JOK-mästare** i konsten att bli av med resväskor i samband med flygresor. Två förlorade väskor inom en månad måste vara rejält svårslaget. Den första resväskan försvann då Stig var på väg till Kina och Happy Island för att skåda fågel. Särskilt happy var knappast Stig när han stod och skådade på ett ödsligt tomt transportband. Inte en väska så långt ögat kunde nå. Bara kineser, kineser, kineser osv.

Den andra väskan försvann ett par veckor senare, då Stig var på väg till Tjeckien för att arbeta sig igenom landets erkänt goda ölutbud.

"Matte" Weiland sedan i somras agerat testpilot för **JOK Club 200:s** nya emblem. När Du nästa gång möter "Matte", skall du särskilt kolla in hans "kepa" och då alldeles extra mössans emblem. Har du tillgång till Club 300:s skådarguide kan du även kolla in sida 39.

Emblemet visar en gigantisk jättehavsörn, världens största havsörn, en art som vi räknar med att få in på Järvalistan. Det kan ju ta lite tid förstås.

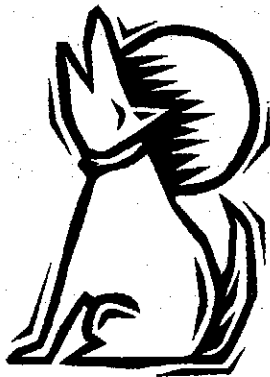
Göran Frisk en vacker höstdag lyckades orientera sig fram till ett alldeles suveränt bra lingonställe, där han snabbt kunde fylla sin bärkorg med råge.

Nu undrar dock vän av ordning varför det numera endast serveras **mjölon sylt** till pannkakorna i det Friska hemmet.

Ett besök i Naturhistoriska riksmuseets välarrangerade bärskog, guidad av en riktig skogsmulle och ej något blåbär, rekommenderas varmt.

"Matte" Weiland lyckats kryssa den i Närke relativt ovanliga hundrasen **Större Gråhund**. Många JOK-are vill genom ryktasspalten yla fram sina varma gratulationer till denna prestation. Vän av ordning vill gärna informera om, att den aktuella gråhunden saknade halsband och koppel och var ovanligt storvuxen. Detta innebär ju i och för sig inte att det skulle vara fråga om något annat, som t.ex. en vild och farlig varg, i stället för en imponerande kraftig men mycket fridsam gråhund som "Matte" såg komma lunkande på sin dagliga morgonpromenad.

Om någon vill påstå, att det bland vissa av oss JOK-are, skulle förekomma ett litet mått av avundsjuka på Mattes s.k. vargobs, är detta naturligtvis helt fel. Stora gråhundar står ju parkerade utanför varje stuga i hela Norrland.

Närkevargen.
Observera sändarhalsbandet alt. hundkopplet.

Axel Bigelius under JOK:s höstexcursion till Skåne jobbade hårt på att försöka knäcka en stackars och helt oskyldig vandrarmästare. Mitt under dennes fridfulla lördagskväll stormade nämligen Axel in till honom och klagade på att det förekom **otroligt störande ljud**, sannolikt från rörledningarna, inne i Axels rum. De irriterande ljuden återkom med jämna mellanrum. Efter att den något skakade vandrarmästaren inspekterat Axels rum, kunde han emellertid dra en lättnadens suck. Oljudet kom inte alls från någon kollapsad rörledning utan från Axels vibrerande mobilsökare som låg och vibrerade och slamrade på ett hårt underlag. Tunga arter repeterades ljudligt, något som en totalt slutskådad Axel inte haft den allra minsta tanke på. Enligt envisa rykten skall Axel inom kort börja prya som ljuddeckare hos SVA*. *Svenska VibrationsAnstalten.

Arbetsområde: Störande rörledningar på skånska landsbygden.

flera av deltagarna i **JOK:s höstexcursion till Skåne** prydde Sydsvenska Dagbladets förstasida. En stor bild med maestro **Kjell Yngerskog** i frontlinjen skapade alldeles säkert en sällan skådad upplageökning för den skånska avisen. Genom denna generösa insats lämnade JOK sitt bidrag till att försöka rädda ännu en landsortstidning.

Lars Friberg vid ett Ölandsbesök intervjuades av Smålandsavisan "Barometern".

Alldeles särskilt lycklig blev reportern av Lars' sensationella upptäckt av den mycket rara **TRUTGÅSEN**. Så otroligt tokigt det kan bli ibland, men ändå ganska roligt.

Att släppa den heta nyheten om den sensationella upptäckten av en Trutgås vid Ottenby, med ensamrätt till Barometern, utgör ytterligare ett bidrag i JOK:s satsning på landsortspressens överlevnad.

många av de skådare som besökte Öland under vecka 42 lämnade in sina kikare på reparation pga att de drabbats av ett **kraftigt rödstick**. Hos kikarfirmorna blev man minst sagt konfunderade, eftersom man inte kunde finna något rödstick i de inlämnade kikarna. JOK-bladet kan emellertid avslöja lösningen på detta mysterium. Den indirekta orsaken till det irriterande rödsticket är **Anders Nyberg**, som äntrade Öland i en splitter ny jacka. Om man bara påstår att jackan var röd till färgen, har man inte lyckats beskriva jackans intensiva rödfärg särskilt bra. Att många kikare drabbades av rödstick och nästan klappade ihop, förvånar nog ingen som träffade Anders i sin antidiskreta jacka.

JOK startat en avdelning som sysslar med något som kanske närmast kan jämföras med grottforskning. JOK:s variant på grottforskning är dock av en betydligt ytligare karaktär och går under benämningen **dikesforskning**.

Lasse Imby har redan uppmärksammats som en framstående dikesforskare och genom fördjupade kunskaper i ämnet redan hunnit få ett eget dike, **Lasses dike**, uppkallat efter sig. Det berömda diket, som är väl värt ett besök, är beläget på Hästholmens skjutfält norr om Ödeshög och erbjuder, trots sitt djup, vacker utsikt över Vättern. Diket finns säkert kvar, däremot är väl inte den otroligt "skulkande" sammetshattan kvar. Det var den förresten inte heller den dag då Lasse, genom intensivt djupa närstudier, testade det aktuella dikets kvalitet.

Lasses upptäckt av diket norr om Ödeshög bevitnades av många skådare och en av dessa, som enligt envisa rykten hade stor likhet med JOK:s egen "Kjell Brell", har lämnat följande dramatiska ögonvitnesskildring till JOK-bladet;

"Lars Imby, vår kända fågelboksförfattare, gjorde ett tappert försök att hitta en sammetshatta vid Hästholmen, Ödeshög. Då sökandet, för Imbys del, inte fick något positivt resultat försökte han rena sin något tilltufsade utstyrel med..... just det, ett gyttjebad. Han tog klivet rakt ut i klegget och sjönk snabbt ner till knäna.

I, som det såg ut, ett ivrigt försök att komma loss, sjönk han ännu djupare ner. Då gjorde han det som varje gyttjebadare brukar göra. Han satte sig resolut ner i gyttjan, rullade över på sidan och började lersimma in till fastare mark.

Imby fick nästan oförtjänt mycket ovationer, så mycket att det nästan blev genant. Han lufsade besvärad ner till närbelägna Vättern och doppade sig med kläder och allt.

Efter den hälsobringande spabehandlingen återkom en vattenkammad Imby för att leta efter fågeln.

Åskådarna, ca 50 tillresta, fick valuta för respengarna trots att de inte fick se sammetshattan. Hur det gick med Vätterns vattenkvalitet får vi vänta med att bedöma, men det sägs att dess yta grumlades ända ner till Huskvarna...."

"Bosse" Hallman, i samband med sin sommarsemester, passade på att förbättra sin skådar-sisu med en **finsk pinne**. Och då menar vi naturligtvis inte att Bosse var på kondis och handlat kakor av modell "finska pinnar".

Många blandar för övrigt ihop det här med den s.k. "Finnpinne" och Finnarnas favoritidrottsgren – spjut. Inte så konstigt. Pinne som pinne.

PS. Det finns faktiskt JOK-are som gått över till "Finnpinne", trots att de inte brukar tillbringa semestrarna i Finland.

Club 300 funderar på att skapa en specialkod i deras sökarsystem för JOK-ares kvarglömda alt. upphittade prylar ute i fält. Detta för att underlätta för skådare av "Rulle" Jarvadklass att inse att även sådana minnesmästare kan glömma t.ex. ryggsäckar. Club 300:s normala larmkod, om kvarglömda prylar, biter nämligen inte på denna skådarklass, som hela tiden tror att dessa larm hela tiden berör helt andra skådare.

Inte ens när man bilar förbi en ryggsäck, upphängd på en stolpe på en plats som man helt nyss själv besökt, klarar man av att inse att det möjligen skulle vara ens egen ryggsäck. Trots att denna ser exakt lika ut som sin egen blir den självklara slutsatsen för en skådare av Jarvadklass att det måste vara någon annans ryggsäck. Vad blir nästa steg? En **specialkod för kvarglömda eller upphittade JOK-are?**

Stefan Sjöqvist drömmer om att få vara med i nästa **Robinsontävling**. Eftersom "Steffe" inte gärna vill missa vad som händer på "Kryssningsfronten" kommer han därför, att som egen pryl till den öde ön, välja att ta med sig sin **minicall**.

Vän av ordning ställer sig nog lite tveksam till att sökaren kommer att funka i Västindien, men eftersom Telia anser sig vara ett världsledande teleföretag löser man säkert detta lilla problem på elegant sätt åt "Steffe".

Funkar inget annat kan man ju som nödlösning skicka brevduvor och förse dessa med Telias "logga".

några JOK-are funderar på att köpa ny karta över norra delarna av Stockholms skärgård åt **Svante Söderholm**. På denna karta skall i synnerhet öarna Björn och Örskär vara särskilt tydligt markerade. Om köpet verkställs kommer den nya kartan att överlämnas på någon, för alla parter välkänd plats, och då självklart på fastlandet. Detta för att i möjligaste mån försöka undvika att JOK:s störste Robinsonfantast hamnar på en alldeles fel och kanske helt öde ö.

Svantes ö-problem visade sig allra tydligast vid en mycket tveksam lokalbestämning i samband med ett s.k. sökarlarm. Efter denna bravad blev många av oss var klart oroliga för hur och om Svante någonsin skulle hitta tillbaka till fastlandet.

JOK, efter att ha tilldelats Sollentunas och Järfällas Miljöpris, nu satsar på Stockholms motsvarighet. Därefter räknar JOK med att bli den första klubb i världen som tilldelas **Nobels**, förhoppningsvis snart instiftade, **miljöpris**.

Det är nog säkrast att du redan nu dammar av fracken alternativt galanta balklänningen.

JOK-arna på Nobelfest i Stadshuset. Oj vilket lyft för denna, åtminstone utifrån sett, mycket eleganta men ganska tama tillställning.

JOK funderar på att använda Järfälla kommuns Miljöpris till att köpa loss Barkarby flygfält från samma kommun, så att fältet även i framtiden kan utgöra en oas för bl.a. fåglar. Någon trist pessimist tror att prispengarna inte riktigt kommer att räcka till för detta markköp, men om det verkligen är så illa, får vi väl lägga till några kronor ur JOK:s "gamla" kassa.

Peter Bergman är JOK-are nr 2 som observerat över 400 fågelarter i Sverige. Den förste JOK-are, som lyckats med denna presentation, blev Martin Tjernberg (år 2000).

några trotjänare, som belönats med boken "Svensk fågelatlas" av Sollentuna kommun, funderar på att anmäla det aktuella bokförlaget för försök till vållande av kroppsskada. En bok med sådan tyngd bör definitivt vara försedd med följande varningstext:
Denna bok får ej läsas liggande i ryggläge pga risk för ansikts- och bröstkorgsfrakturer.

Olle Mauritzon med oslagbar myndighetsstämma agerade matutropare, då den traditionella kamratmiddagen för Upplands- och Stockholms-skådare ägde rum på restaurang "Fågel blå", Ottenby (vecka 42). Tillställningen dominerades som vanligt av JOK-are, vilka utgjorde ungefär hälften av de närvarande i den fullpackade lokalen.

Irène Nilsson har en trilskande dator. Varje gång, som hon skall rapportera in fåglar till det moderna rapportsystemet "Svalan", uppträder datorn på ett minst sagt olyckligt självständigt sätt. När Irène vill ange antalet obsade fåglar till 1, ersätter datorn, i samband med överföringen till "Svalan", siffran 1 med hennes postnummer. Och det är ju ändå en viss skillnad mellan t.ex. 1 kungsörn och 17 554 kungsörnar på Järvafältet. Som tur är tycks dataproblemet inte visa sig vid penningtransaktioner via internet, för detta skulle ju snabbt kunna tömma det allra största konto. Datorer är alltid lika kul, eller hur?

SÖNDAGSKAFFET

Varje söndag, mellan kl. 11.00 och 11.30, under vinterhalvåret utgör som vanligt Naturskolans kafé vid Väsby gård Norra Europas ornitologiska medelpunkt.

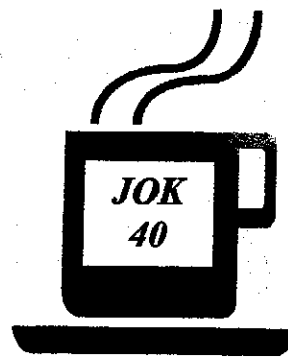
Här brukar ett antal vackra, fräscha, alltid lika trevliga och otroligt kaffetörstiga JOK-are träffas för att gemensamt utveckla den Svenska ornitologin. Eftersom JOK-arna är kända för sin otroliga effektivitet brukar man dessutom hinna med att ägna sig åt diverse allmänt socialt surr.

Psst!. Enligt vissa rykten kan det även förekomma skvaller vid dessa söndagsmöten, vilket naturligtvis inte kan stämma. Att det skulle skvallras i dessa alltid lika seriösa kretsar låter otroligt märkligt och helt främmande.

Kaffe, te, mackor och gigantiska bullar kan inhandlas till mycket humana priser. Det sociala surret ingår som bonus.

OBS 1!
JOK har från och med i år reserverat ett fönsterbord som skall vara embarkerat exakt kl 11.00.

OBS 2!
Fiket har stängt under jul-, nyårs- och trettondagshelgen. Fiket öppnas åter den 13/1 2002.

*****
* **Du missar väl inte JOK:s årsmöte den 5/2** och det efterföljande föredraget där **Mikael Hake** berättar under rubriken "Ett år i fiskgjusens liv". *
* Mikael är zoolog med Grimsö som bas och har i många år studerat fiskgjuse från olika aspekter såsom häckning, jakt och satellitspaning av flyttande gjusar. En mycket intressant afton garanteras. *
* **OBS! Officiell kallelse till årsmötet finns på annan plats i detta JOK-blad.** *
*****

NÅGRA FÅGLAR SOM SKÅDATS PÅ NORRA JÄRVA 1/9-30/11

Sammanställt av Olle

Följande förteckning omfattar endast de mest intressanta observationer som jag fått kännedom om. Signatur (XX) utgör namnförkortningar, som kan jämföras med motsvarande i JOK-årsrapporter.

September

Den 8/9 sträckte 3 st **snögäss** över Älgkärrstippen (MW,CC,OB).

En juvenil **gravand** rastade på morgonen den 7/9 i södra delen av Säbysjön (OB). Utgör tredje fyndet av arten på norra Järvafältet.

Den 25/9 sträckte 6 st **småskrakar** (OB,KB) och den 30/9 12 st **stjärtänder** (BWE,JW mfl) över Älgkärrstippen.

I södra delen av Säbysjön rastade i likhet med tidigare höstar ett stort antal **brunänder**. Under senare delen av sept. fanns ca 150 ex. på plats. Dessutom rastade under september fler **bläsänder** än normalt på samma lokal. Största antal (ca 60 ex.) noterades den 24/9 (OB).

En enda **havsörn** sågs under perioden, detta över 30-meterskärret (OB,FN,MG,LAF).

Blå kärnhökar sträckte med totalt 5 ex. under månaden över Älgkärrstippen och 30-meterskärret (JOK). Samtliga individer var honfärgade alternativt juvenila.

Den 16/9 sträckte en **stenfalk** över Älgkärrstippen (JOK) och den 24/9 ytterligare 1 ex. över Älgkärrstippen (JK,OB).

Även under september rastade många vadare på Säby strandäng och på utanförliggande öar.

Större strandpipare sågs i ett större antal än någonsin tidigare. Största antal noterades den 2/9 med 8 ex. (MW,JW,OB mfl). Sista obs gjordes den 7/9 (OB).

Småsnäppor observerades även de i rekordstort antal. Största antal som rastade på strandängen noterades den 2/9. Då räknades 13 ex. in (MW, JW,OB mfl). Sista obs gjordes den 19/9 (GG).

Även **kärnsnäppor** rastade på Säby strandäng. Som mest 4 ex. den 2/9 (JW,MW).

Den 29-30/9 rastade 2 st **dvärgbeckasin** på Säby strandäng (JW,K1,OB,BH,LAF,RK).

En **rödstrupig piplärka** sträckte över Älgkärrstippen den 19/9 (GG).

Den 15/9 observerades en **bändelkorsnäbb** i Hansta (RJ). Första fyndet av arten på 2000-talet.

Den 30/9 sträckte 6 420 **bo- och bergfinkar** över Älgkärrstippen (JOK), vilket vid denna tidpunkt var nytt rekord vid sträckräkning av dessa båda arter. (OBS! Se 6/10).

En **videsparv** sträckte över Älgkärrstippen den 19/9. (RK,OB).

Oktober

En **smådopping** observerades i södra delen av Ravalen den 21/10 (MW).

Under hösten ökade antalet **brunänder** i södra delen av Säbysjön, som mest fanns 180 ex. i början av oktober.

I södra Säbysjön rastade denna höst ett större antal **bläsänder** än normalt, som mest 86 ex. den 8/10 (OB,JK).

En **salskrake** rastade i södra Säbysjön den 8/10 (OB,JK). Höstens enda obs av arten på Järva?

Den 20/10 upptäcktes 2 st **småskrakar** i en sträckande grupp med storskrakar (RK,MW).

Den 6-7/10 uppehöll sig en ung **kungsörn** i området norr om Älgkärrstippen (JOK).

Övriga rovfåglar som setts sträcka över Älgkärrstippen är:

Havsörn - totalt 7 st under månaden

Blå kärnhök - totalt 14 st under månaden

Sparvhök - med största antal 39 ex. den 6/10 (JOK) och 34 ex. den 13/10 (JK),

Ormvråk - med största antal 75 ex. 14/10 (JK),

Fjällvråk - totalt 43 st under månaden

Stenfalk - totalt 2 st under månaden.

Den 2/10 rastade en **kärnsnäppa** och en **dvärgbeckasin** på Säby strandäng (MF).

Över Älgkärrstippen sträckte 2 140 **ringduvor** den 6/10.

Trädlärkor har rastat och sträckt vid Älgkärrstippen. Som mest 15 ex. den 7/10 (RK,JW,MW,OB). Höstens första **sidensvansar** upptäcktes i början av oktober.

Säsongens första **strömstare** vid Igelbäcken noterades den 29/10 (OB).

Fram till mitten av oktober rastade **gransångare** i området, detta bl.a. vid Älgkärrstippen.

Den 28/10 upptäcktes en mycket sen **lövsångare** söder om Nysved (AW).

Skäggmesar har under månaden funnits vid bl.a. Säbysjöns fågeltorn. Den 20/10 sågs 18 ex. vid fågeltornet (IE).

En **varfågel** har vid flera tillfällen under perioden setts vid Älgkärrstippen (JOK).

Den 6/10 noterades ett fantastiskt sträck med **bo- och bergfinkar**. Normalt bra sträckciffror brukar vara ca 3000 ex. men denna dag sträckte **otroliga 18 420 ex.** över Älgkärrstippen (JOK).

Den 22/10 sågs 2 st **snösparvar** vid 30-metersparkeringen (HS,OB).

November

Den 10/11 sågs en grupp med 17 st sångsvanar sträcka över norra Järva samt rasta i Säbysjön (MW,BW,RJ,JW,TC) och den 16/11 sträckte 18 st sångsvanar över Säby gård (OB).

Havsörnar har observerats enligt följande:
1/11 - 1 ex. över 30-meterskärret (HS,OB)
6/11 - 1 ex. sträckte över norra Säbysjön (OB)
7/11 - 1 ex. sträckte över IKEA (FN)
8/11 1+1 ex. över Älgkärrstippen (TC)
10/11 1 ex. över Ravalen (MW,BW,RJ)
12/11 - 2 ex. tillsammans över 30-meters (OB)

En blå kärnhök sträckte över Älgkärrstippen den 3/11 (CF,MG,NU,OB).

En fjällvråk observerades vid 30-meterskärret den 16/11 (HS,OB).

Den 8/11 sträckte årets andra kungsörn över Älgkärrstippen (TC).

En gråspett, hona, observerades vid Håga båtsmanstorp/Håga ruta den 18/11 (MS,BS). Järvafältets allra första fynd av denna art.

Vid Igelbäcken/30-meterskärret har sedan 18/11 funnits strömstare (JOK). Den 24-25/11 sågs 3 ex. på denna plats (IE,BS,IN,SKY).

Den 3/11 sågs en varfågel vid Hägerstalund (gm OB) och den 10-11/11 samt den 16-20/11 1 ex. i 30-meterskärret (IE,TC,HS,TE,OB,JM).

Den 25/11 sågs en varfågel vid Väsby sjöäng. En vinterhämpling rastade vid Väsby gård den 17/11 (MW,RD).

Den 11-13/11 fanns 1-2 st snösiskor vid Bögs gård (UH,MW).

På Älgkärrstippen rastade 2 st snösparvar den 6/11 (MF).

JOK:s HEMSIDAS ANSLAGSTAVLA (Adress finns på sida 1)

Du glömmer väl inte bort att kolla och nyttja anslagstavlan på JOK:s hemsida. Här kan Du få del av information som kan gälla olika JOK-aktiviteter, fåglar på fältet osv. Anslagstavlan kan väl nyttjas till lite av varje, men det gör ju ingenting om det på något sätt berör fåglar, JOK eller aktiviteter på Järvafältet.

Anslagstavlan kan naturligtvis också nyttjas som annonsplats vid t.ex. köp och försäljning av kikare eller liknande, samåkning till fåglar/fågellokaler osv. Listan kan nog göras hur lång som helst.

Har Du frågor, förslag till förbättringar etc. gällande JOK:s hemsida, skall Du naturligtvis kontakta vår Web-master "Classe" Cronlund.

JOK:s klisterdekal

JOK:s svarthakedoppingen finns att köpa hos:
Göran Lettstrand
Mats Weiland
Olle Bernard
Pris: 10 kr/st

JOK-bladet nr 3/2001

Bidrag till detta JOK-blad har lämnats av bl.a. Rikard Dahlén, Göran Frisk, Stig Holmstedt, Anders Lindberg, Stefan Lundberg, Bo Nyberg, Johan Wallin plus ett antal ivriga ryktesspridare. Redaktör Olle meddelar att bidrag, uppslag/idéer m.m. till kommande JOK-blad mottages tacksamt.

**TREVLIG HELG
TILLÖNSKAS ALLA JOK-ARE**